

بەربەستەكانى بەردەم ھەلېژاردنە پېشۋەختەكەي عىراق

05-08-2020

نووسەرەكان

ناوھندى لىكۆلېنەوھى رووداۋ

كۆرتە : لە سىستەمى سىياسىدا بۇ چارەسەر كۆرۈنى مەملەت سىياسىيەكان وسفر كۆرۈنەوھىيان، ۋەكۆۋ چارەيەك پەنا بۇ ھەلېژاردنى پېشۋەخت دەبرىت. بەتايىبەت ئەۋكاتەي كە ناكۆكى دەكەۋىتە نىۋان سەرۋكى دەۋلەت و پەرلەمان، زۇرجار سەرۋكۆھزىران و سەرۋكۆمارپېكەۋە، پەنا دەبەنە بەر ھەلۋەشەنەۋەي پەرلەمان و راگەياندى ھەلېژاردنىك، پېش وادەي دىارىكراۋى خۇي كە ياساى ھەلېژاردنەكان و دەستور دىارىكردوھ.

د.ههلمهت غەریب-

راویژکار له ناوەندی لێکۆڵینەوهی رووداوا

دەستپێک

له سیستەمی سیاسیدا بۆ چارەسەرکردنی مەلەکان سیاسییەکان و سەرکردەنەوان، وەکوو چارەبەکان پەنا بۆ هەلبژاردنی پێشوەخت دەبریت. بەتایبەت ئەو کاتەی کە ناکوکی دەکەوێتە نێوان سەرۆکی دەوڵەت و پەرلەمان، زۆرجار سەرۆکەوێران و سەرۆککۆماربێکەوه، پەنا دەبەنە بەر هەلۆهەشەنەوهی پەرلەمان و راگەیانندی هەلبژاردنێک، پێش وادە دیاریکراوی خۆی کە یاسای هەلبژاردنەکان و دەستور دیاریکردووە.

هەرچی تایبەت بێت بە هەلبژاردنی پێشوەخت له عێراقدا، دەتوانین بڵێین ئەمە بەکەم تاقیکردنەوێتە کە له پڕۆسەی سیاسی عێراقدا بریارى لێدراوه. له دواى 2006وه، یەكەمجارە ناكوکییە سیاسیهكان دهگاته ئەو رادهیهی كهوا پەنا بۆ هەلبژاردنێکی پێشوەخت ببری. ئەگەر چاوی بە یاسای هەلبژاردنەکانى 2019 و دەستوری هەمیشەیی عێراقدا بخشین، بۆمان دەردەكەوێت یاسا و یاسادانەرێ دەستووری، بابەتی هەلبژاردنی پێشوەختەیان رێکنەخستوو. واتە هیچ جیاوازیەکیان له نێوان هەلبژاردنی پێشوەخت و هەلبژاردنی کاتی ئاسایی نەکردوو. بۆیه دەبینین زۆرتین ناكوکی و بیروبوچون لەسەر کاتی هەلبژاردنە پەرلەمانییه چاوپێوانکراوەکی عێراق دروستبوو. لێره تیشك دهخهینه سەر هەلبژاردنی پێشوەخت، وەك چارەسەرێك بۆ دەرچوون لەو قەیرانە قوولەیی کە تووشی پڕۆسەی سیاسی بوو، ئەوێش روون دەکەینەوه کە ئایا ئەم هەلبژاردنە دەبێتە فریادپرسی عێراقییهكان و کۆتایی بە گرافتەکان دێنێت یاخود، بەفۆرمی نوێی سیاسی دووبارە دەبێتەوه؟ هەروەها تیشك دهخهینه سەر گەنگترین بەرپەستەکانی بەردەم ئەو هەلبژاردنە.

هەلبژاردن کێشەیه یان چارەسەر

هەلبژاردنێکی نوێ پێش وادە یاسایی خۆی، یەكێك بوو له داخوازی خۆپیشاندەرانى گۆرەپانەكانى عێراق كە له كۆتایی مانگی ئۆکتۆبەری 2019 دەستی پێكرد. خۆپیشاندەران پێیانوابوو كە بۆ راستکردنەوهی رێپەروى سیاسى له عێراقدا، پيوستە ئەو سیستەمە هەلبژاردنە هەلبۆهەشێتەوه كە ئەم پەرلەمانە "بێدەسەلاتە"ی بەرەمەهێناوه كە ناتوانێت لەدەرەوهی ئەجیندای حزبى و سیاسى، هیچ پڕۆژەیهکی نیشتمانی هەبێت، بەلام بیریان چوو كە هەلبژاردن ناتوانێت پڕۆسەی سیاسى له عێراقدا بە نیشتمانی بکات. بۆیه هەردوو سەرۆکەوێرانى راسپێرداوى شەكستخواردوو (زورفی و عەلاوی) بەلێنى ئەوەیان داوو كە هەلبژاردنی پێشوەخت له پێشینهی کارەکانی کابینهکەیان بێت ئەگەر متمانە بەدەست بێن، بەلام هیچیان نەیانئوانی ئەو متمانە بەدەست بێن. مستەفا کازمیش كە ئیستا سەرۆکەوێرانە، یەكێك له بەرنامەكانى كاری کابینه کاتیهكەى، وەکوو ئەنجامدان و سەرپەرشتیکردنی هەلبژاردنێکی پاک و بێگەرد و پێشوەختی دور له دەستوەردانی بیانی و هەریمی دانابوو. کازمى له ژێر فشاری خۆپیشاندەران و شەقامی ناپارێ عێراقی وادەى هەلبژاردنە پەرلەمانییهکی دیاریکەر بەلام، پرسیارى سەرەکی ئەوەیه كە هەلبژاردنێکی نوێ چى له بابەتەكە دەگۆرێت؟ بەپای من، هەلبژاردنەکان ناتوانن وڵات له قەیرانە قوولەکانی رزگار بکات، چونکە هەلبژاردنەكە له باشتترین شێوهیدا، له هەلبژاردنی رابردوو پاکتر نابێت. ئەمەش بریتیه له دووبارەبوونەوهی هەمان رێبازی سیاسەتکردن بەلام، بەرێگایهکی تۆزێك جیاوازت!

گرافتە سەرەکییهکانی هەلبژاردنە پێشوەختەكە

له راستیدا دیاریکردنی کاتی هەلبژاردنەكە زۆر دوور نیه له کاتی یاسایی خۆی كە مانگی 5ى 2022ه. واتە تەنها 11 مانگ هەلبژاردنەكە پێش دەخړیت بەلام، ئەم هەلبژاردنە چوار رێگری گەورەى لەبەردەمدایه كە ئەنجامدانی لهو وادهیدا ئەستەم دەكات. ئەوانیش بریتین له:

1- **تەواونەکردنی یاسای هەلبژاردنەکان:** یەكێك له گەنگترین بەرپەستەکانی بەردەم ئەنجامدانی هەلبژاردنی پێشوەخت، تەواونەکردنی یاسای هەلبژاردنەکان و یەکلایی نەبوونەوهی ئەو ناكوکییه قوولە سیاسیهیه كە لەبارەى بازنەى هەلبژاردنەکان له ئارادیه. ئەم بابەتە بۆ گەفتوگۆی لایەنەکان و گەشتن بە رێکەوتنێك بۆ تەواوکردنی یاساکە جێهێلراوه، چونکە دوو بیروبوچوون لەبارەى بازنەى هەلبژاردن هەن كە یەکیان داواى فرەبازنەیی لەسەر ئاستی پارێزگاكان دەكات و ئەوى دیکەشیان لەسەر ئاستی نیشتمانی داواى فرە بازنەیی دەكات، واتە هەر پارێزگایهك بازنەیهکی هەلبژاردن بێت. بەپێی چارەسەرکردنی ئەم ناكوکییه، ئەستەمە حکومەت بتوانێت لهو وادهیهی

